

Gesloten jeugdhulp

12 ■ 2024

Colofon

- **Missie** JurisDidact streeft ernaar kennis en inzicht bij juristen te verhogen en de ontwikkeling van het professioneel handelen te bevorderen door middel van onafhankelijke, individuele nascholing.
- **PO-punten** 3
- **Geldigheid** U kunt de eindtoets maken zolang deze in uw online persoonlijk dossier staat vermeld.

- **Redactie** Mr. Pieter Dorhout, hoofdredacteur
Prof. mr. dr. Sven Brinkhoff
Mr. drs. Marije Jeltjes
Mr. dr. Sander Kole
Mr. dr. Lies Punselie
- **Docent** Mr. Willemijn Oppenraaij
- **Uitgever** Igno Ketelaars
- **Vormgeving** Roelof Koster Design, Mildam

© 2024 JurisDidact, Gorssel

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enig andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

- **Bestellingen** De basisprijs van een programma is € 194,50 (excl. btw), tenzij anders vermeld. Bij gelijktijdige bestelling vanaf 4 programma's geldt korting. Zie hiervoor de website van JurisDidact. JurisDidact legt de gegevens van bestellers vast voor verwerking van de bestelling. De gegevens kunnen door ons worden gebruikt om u te informeren over relevante producten en diensten, tenzij u te kennen hebt gegeven hiertegen bezwaar te hebben.
- **Certificaten** Certificaten worden alleen toegekend aan kopers van losse programma's.
- **Administratie** Bij wijziging van de tenaamstelling en/of het adres verzoeken wij u deze gegevens door te geven aan de klantenservice van JurisDidact: Parallelweg 25, 7213 VT Gorssel.
- **Algemene voorwaarden** Levering en diensten geschieden volgens de Algemene voorwaarden van MOCuitgevers BV, gedeponereerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 6469182. Een exemplaar van deze voorwaarden zal op verzoek worden toegezonden. De voorwaarden zijn te raadplegen via www.mocuitgevers.nl.

Inhoud

Inleiding – 5

Pretoets – 7

Blok A

Gesloten jeugdhulp algemeen

- A1 Achtergrond – 9
- A2 Plaats in de wet – 9
- A3 De wettelijke grond – 10
- A4 Kaders van de machtiging – 12
- A5 Gesloten jeugdhulp 18+ – 13
- A6 Gesloten jeugdhulp en jeugdstrafrecht – 15

Blok B

Soorten machtigingen gesloten jeugdhulp

- B1 De reguliere machtiging – 19
- B2 De spoedmachtiging – 21
- B3 De voorwaardelijke machtiging – 23
- B4 Schorsing van de machtiging – 27
- B5 De instemmingsverklaring – 27
- B6 De rechtspositie van de jeugdige en de rol van de advocaat – 30

Blok C**Uitvoering van de machtiging**

- C1** De plaatsing – **36**
- C2** Rechten van de jeugdige tijdens de plaatsing – **37**
- C3** Vrijheidsbeperkende maatregelen en waarborgen – **38**
- C4** De maatregelen – **40**
- C5** Verlof – **43**
- C6** Klachtrecht – **44**
- C7** De rechtspositie van de jeugdige en de rol van de advocaat – **46**

Blok D**Actualiteiten**

- D1** Actuele ontwikkelingen – **47**
- D2** Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 – **47**

Afkortingenlijst – **49**

Antwoorden pretoets en casuïstiek – **50**

Literatuur en noten – **53**

Toetsvragen – **54**

Jeugdigen die ernstige opgroei- of opvoedproblemen hebben, kunnen worden opgenomen in een instelling voor gesloten jeugdhulp. Dit betreft een gesloten plaatsing in het civiele kader. De wettelijke bepalingen met betrekking tot de gesloten jeugdhulp zijn in hoofdstuk 6 van de Jeugdwet vastgelegd. Gesloten jeugdhulp is de zwaarste vorm van jeugdhulp. Voor opname is altijd een machtiging tot plaatsing in de gesloten jeugdhulp van de kinderrechter vereist.

Aan de opname van de jeugdige gaat een verzoekschrift voor een machtiging en behandeling daarvan door de kinderrechter vooraf. De jeugdige heeft daarbij recht op een eigen advocaat. Gelet op de ingrijpende aard van de beslissing verplicht de wet ambtshalve toevoeging van een advocaat. Alleen advocaten die op de lijst van jeugdrechtsadvocaten bij de Raad voor de Rechtsbijstand staan, komen voor deze ambtshalve toevoeging in aanmerking.

In deze nascholing wordt onder andere aandacht besteed aan de grondslag voor een plaatsing in de gesloten jeugdhulp, wie de machtiging kunnen verzoeken, de mogelijkheid tot het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen en uw rol als advocaat. De Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp is op 1 januari 2024 in werking getreden en in deze cursus meegenomen. Tevens wordt aandacht besteed aan een aantal actuele ontwikkelingen rondom de afbouw en ombouw van de gesloten jeugdhulp.

Deze onderwerpen worden behandeld aan de hand van vier blokken:

- Blok A**
- Blok B**
- Blok C**
- Blok D**

Gesloten jeugdhulp algemeen
Soorten machtigingen gesloten jeugdhulp
Uitvoering van de machtiging
Actualiteiten

■ Doelstellingen

Na het volgen van deze juridische nascholing:

- heeft u kennis van het wettelijk kader van de gesloten jeugdhulp;
- heeft u inzicht in de verschillende soorten machtigingen en de toetsingscriteria daarvan;
- heeft u kennis van de beperkende maatregelen en de bijbehorende rechtsbescherming;
- bent u op de hoogte van de actuele ontwikkelingen met betrekking tot de toekomst van de gesloten jeugdzorg en de versteviging van de rechtspositie van betrokkenen.

- *Opmerking* Deze nascholing is in vier gedeelten (Blok A tot en met Blok D) te doorlopen. U zal voor de blokken A tot en met C ongeveer 1 uur per blok nodig hebben. Voor blok D heeft u ongeveer 15 minuten nodig. Mogelijk beklijft de stof beter als u het programma in delen doorwerkt.

- *Criteria eindtoets* U slaagt voor de eindtoets als u minimaal zes van de tien vragen juist heeft beantwoord. U kunt tweemaal herkansen.

- *Over de docent* Mr. Willemijn van Oppenraaij is als jurist werkzaam bij Expect Jeugd, het Expertisecentrum van Partners voor Jeugd en is gespecialiseerd in jeugdbescherming, jeugdreclassering en privacy. Zij adviseert medewerkers van gecertificeerde instellingen en pleegzorg, staat hen bij in juridische procedures en ontwikkelt en verzorgt juridische trainingen.

Om voor uzelf te bepalen wat uw kennisniveau is van dit onderwerp, kunt u vrijblijvend de pretoets maken. De resultaten van de pretoets tellen niet mee voor uw eindscore.

- 1 Plaatsing in een gesloten jeugdhulpinstelling kan alleen:
 - A als er sprake is van een jeugdbeschermingsmaatregel.
 - B als er een machtiging door de kinderrechter is afgegeven.
 - C met toestemming van de ouder met gezag.
 - D instemming van de Raad voor de Kinderbescherming.

- 2 Opname en behandeling in de gesloten jeugdhulp vindt plaats op basis van:
 - A De Wet verplichte ggz.
 - B Wetboek van Strafrecht.
 - C Jeugdwet.
 - D Boek 1 Burgerlijk Wetboek.

- 3 De reguliere gesloten machtiging kan:
 - A zonder instemmingsverklaring van een gekwalificeerde gedragswetenschapper verleend worden.
 - B zonder bepaling jeugdhulp verleend worden.
 - C met een instemmingsverklaring van een gekwalificeerde gedragswetenschapper verleend worden.
 - D met een instemmingsverklaring van een gekwalificeerde gedragswetenschapper en bepaling jeugdhulp verleend worden.

- 4 De duur van de eerste voorwaardelijke machtiging is ten hoogste:
 - A 4 weken.
 - B 12 maanden.
 - C 6 maanden.
 - D 3 maanden.

- 5 De jeugdige krijgt in het kader van het verzoekschrift voor een machtiging gesloten jeugdhulp:
- A een advocaat toegewezen.
 - B een bijzondere curator toegewezen.
 - C een mentor toegewezen.
 - D een jeugdbeschermer toegewezen.
- 6 Gesloten jeugdhulp is voor jongeren:
- A vanaf 12 jaar.
 - B tot 18 jaar.
 - C tot 21 jaar.
 - D tot maximaal 6 maanden na het 18e jaar.
- 7 De machtiging voor gesloten jeugdhulp kan verzocht worden door:
- A de gemeente of de gecertificeerde instelling.
 - B de gecertificeerde instelling of de officier van justitie.
 - C de gemeente, de gecertificeerde instelling, de Raad voor de Kinderbescherming of de officier van justitie.
 - D de gemeente, de Raad voor de Kinderbescherming of de officier van justitie.
- 8 De machtiging voor gesloten jeugdhulp wordt ten uitvoer gelegd in een:
- A Ggz-instelling.
 - B Justitiële jeugdinrichting.
 - C JeugdzorgPlus-instelling.
 - D Orthopedagogisch behandelcentrum.
- 9 Vrijheidsbeperkende maatregelen kunnen toegepast worden tijdens de opname en behandeling:
- A met instemming van de jeugdhulpverantwoordelijke of gedragswetenschapper en na vastlegging in het hulpverleningsplan.
 - B met instemming van de ouders met gezag en na vastlegging in het hulpverleningsplan.
 - C met instemming van de gecertificeerde instelling.
 - D met instemming van de gecertificeerde instelling en de ouders met gezag.
- 10 Of de jeugdige tijdens zijn verblijf in de gesloten jeugdhulpinstelling met verlof mag, wordt bepaald door:
- A de gecertificeerde instelling.
 - B de gesloten jeugdhulpinstelling.
 - C de ouders met gezag.
 - D de gemeente.

A1

Achtergrond

Tot 2008 werden jeugdigen¹ die voor hun gedragsproblemen gesloten jeugdhulp (toen gesloten jeugdzorg geheten) nodig hadden in een justitiële jeugdinrichting (JJI) geplaatst. Het samen plaatsen van deze civielrechtelijk geplaatste jeugdigen met strafrechtelijk geplaatste jeugdigen werd als maatschappelijk onwenselijk beschouwd. Met invoering van de gesloten jeugdhulp kwam aan deze praktijk een einde.

De gesloten jeugdhulp is bedoeld voor jeugdigen die ernstige gedragsproblematiek hebben. Deze jeugdigen hebben behandeling en opvoeding nodig in een instelling waar zij dag en nacht verblijven en zich niet kunnen onttrekken aan de noodzakelijke zorg.

In de meeste gevallen betreft het jeugdigen tussen de 12 en 18 jaar. Ook jeugdigen jonger dan 12 jaar kunnen geplaatst worden in de gesloten jeugdhulp. Dit is een uitzondering. Van het aantal nieuwe plaatsingen in 2023 is 3% onder de 12 jaar.

Plaatsing in een gesloten jeugdhulpinstelling is de meest vergaande vorm van jeugdhulp. Het beperkt het recht van de jeugdige op een gezinsleven en het recht op persoonlijke vrijheid. Er gelden daarom strenge wettelijke criteria. Deze worden in dit blok en de volgende blokken verder uitgewerkt.

A2

Plaats in de wet

De gesloten jeugdhulp is, als vorm van jeugdhulp, geregeld in de Jeugdwet, hoofdstuk 6. De gemeenten zijn daarmee verantwoordelijk voor de gesloten jeugdhulp. Dit betekent onder meer dat de gemeente waar de jeugdige zijn woonplaats heeft, verantwoordelijk is voor de bekostiging van een plaatsing binnen dit aanbod. Het aantal plekken en aanbieders is beperkt. Er wordt gewerkt in vijf zorggebieden met in ieder zorggebied een aantal instellingen en kleinschalige voorzieningen

Voor plaatsing in de gesloten jeugdhulp is altijd een machtiging van de kinderrechter vereist. Voor deze machtiging zijn de vereisten van hoofdstuk 6 van de Jeugdwet van toepassing. Is de jeugdige onder toezicht gesteld, dan geldt de machtiging als een machtiging als bedoeld in art. 1:265b BW. De onder toezicht gestelde jeugdige heeft dan bijvoorbeeld de mogelijkheid om op grond van de gewijzigde omstandigheden de gecertificeerde instelling (GI) te verzoeken de uithuisplaatsing te beëindigen of te bekorten (art. 1:265d lid 2 BW).

De machtiging beperkt de vrijheid van de jeugdige en verplicht hem om in de instelling te verblijven. Niemand mag onrechtmatig zijn vrijheid ontnomen worden. Dit volgt uit art. 5 EVRM, maar ook uit art. 16 IVRK. Daarin staat dat geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn of haar privéleven of in zijn of haar gezinsleven.

Het betreft in dit verband vrijheidsbeneming in het kader van de opvoeding van de jeugdige. Dit is toegestaan op grond van art. 5 lid 1 onderdeel d EVRM. De vrijheid van de minderjarige mag worden ontnomen met het doel toe te zien op zijn opvoeding. Doordat de kinderrechter altijd een machtiging moet verlenen voor de plaatsing, heeft de jeugdige toegang tot de rechter om de rechtmatigheid van de vrijheidsbeneming te toetsen. Daarmee is voldaan aan art. 5 lid 4 EVRM.

Dat op grond van het EVRM vrijheidsbeneming voor opvoeding van een jeugdige is toegestaan, betekent niet dat hiertoe snel mag worden overgegaan. Gesloten jeugdhulp moet het ultiem remedium zijn. Lichtere vormen van jeugdhulp zonder vrijheidsbeneming gaan voor. Dit is inmiddels ook opgenomen in de wettelijke grond van de machtiging gesloten jeugdhulp in art. 6.1.2 Jeugdwet. Zie hiervoor A3.

A3

De wettelijke grond

Een machtiging voor plaatsing in de gesloten jeugdhulp moet aan de wettelijke criteria van art. 6.1.2 Jeugdwet voldoen. Deze zijn als volgt beschreven:

1. de jeugdhulp is noodzakelijk in verband met ernstige opgroei- of opvoedproblemen die de ontwikkeling van de jeugdige naar volwassenheid ernstig belemmeren;
2. de opneming en het verblijf zijn noodzakelijk en geschikt om te voorkomen dat de jeugdige zich aan deze jeugdhulp onttrekt of daaraan door anderen onttrokken wordt; en
3. er zijn geen minder ingrijpende mogelijkheden om de opgroei- en opvoedingsproblemen te behandelen.

Er moet in ieder geval sprake zijn van ernstige opgroei- en opvoedproblemen die de ontwikkeling naar volwassenheid ernstig belemmeren. Die problemen zijn divers en kunnen op verschillende vlakken liggen. De problemen kunnen te maken hebben met emotionele verwaarlozing, traumatische ervaringen of (seksueel) misbruik of met de eigen problematiek zoals een verstandelijke beperking, hechtingsproblematiek of ADHD. Problemen met het accepteren van gezag, wat zich uit in weglopen, schoolverzuim en dergelijke kunnen ook een rol spelen. De problemen kunnen ook liggen in de omgeving van de jongere, waarbij gedacht kan worden aan 'loverboy-problematiek' of de inzet van jeugdigen bij criminele activiteiten. Meestal gaat het om een combinatie van verschillende problemen.

Tegelijkertijd moet er sprake van zijn dat de jeugdige zich onttrekt aan de noodzakelijke zorg of door anderen daaraan onttrokken wordt. Dit onttrekken ziet niet alleen op het fysieke onttrekken, zoals weglopen of weghouden door anderen, maar ook opstandig gedrag of niet willen meewerken aan jeugdhulp kunnen onder het onttrekken vallen. Zie ook Rechtbank Rotterdam 14 augustus 2018 (ELCI:NL: RBROT:2018:7150). Uit deze uitspraak volgt dat het onttrekken aan de behandeling niet alleen uit weglopen bestaat, maar ook kan zien op het gedrag van de jeugdige waardoor de behandeling bemoeilijkt wordt en waarvoor dwangmiddelen noodzakelijk zijn die alleen in een gesloten setting toegepast mogen worden.

Naast de bovenstaande vereisten moet vastgesteld worden dat er geen andere, minder ingrijpende mogelijkheden zijn om de opgroei- en opvoedingsproblemen te behandelen. In dit laatste criterium komt tot uitdrukking dat plaatsing in de gesloten jeugdhulp een ultimatum remedium moet zijn. De rechter zal moeten beoordelen dat het niet mogelijk is om de problematiek van de jeugdige met andere en lichtere vormen van jeugdhulp en zonder geslotenheid aan te pakken. Het gerechtshof 's-Hertogenbosch oordeelde op 13 juni 2024 (ECLI: NL: GHSHE:2024:1933) dat vaststond dat minder ingrijpende mogelijkheden op dat moment niet voorhanden waren om de opgroei- en opvoedproblemen van de jeugdige te behandelen. De ouders en de jeugdige hadden aangevoerd dat het mogelijk was om onderzoek en behandeling te laten plaatsvinden vanuit de thuissituatie. Echter, gelet op de omstandigheden van de zaak was het hof van oordeel dat dit niet veilig zou kunnen plaatsvinden. De onafhankelijke gedragswetenschapper, die een instemmingsverklaring ten aanzien van het verzoek tot een machtiging gesloten jeugdhulp dient af te geven, zal ook beoordelen of de jeugdige met minder ingrijpende vormen van jeugdhulp behandeld kan worden. Uit de uitspraak van de rechtbank Noord-Nederland van 30 augustus 2024 (ECLI:NL: RBNNE:2024:3313) blijkt dat de gedragswetenschapper geen instemming verleende omdat er minder ingrijpende maatregelen beschikbaar waren om de opgroei- en opvoedproblemen te doen afnemen. De rechtbank vond het standpunt van de

gedragwetenschapper begrijpelijk, maar op het moment van de beslissing feitelijk niet uitvoerbaar. Ondanks dat de jeugdige met minder ingrijpende vormen van jeugdhulp verder geholpen zou kunnen worden en daarmee niet voldaan werd aan het derde criterium van art. 6.1.2 lid 2 Jeugdwet, verleende de rechtbank toch, zij het voor kortere duur, de machtiging gesloten jeugdhulp, omdat dit de enige mogelijkheid was om het behandeltraject op juiste wijze af te ronden.

Duidelijk moet in ieder geval zijn dat voor de aanpak van de problematiek de gesloten jeugdhulp als vorm van hulp noodzakelijk is en er geen alternatieve vormen van behandeling zijn. Heel concrete normen voor een inhoudelijke afweging zijn er niet. Het zal van de specifieke omstandigheden van het geval afhangen. Naast dat voldaan moet zijn aan de wettelijke grond moet een onafhankelijke gedragwetenschapper hebben ingestemd met het verzoek. Dit wordt de instemmingsverklaring genoemd, zie verder B5.

A4

Kaders van de machtiging

CASUS 1

Johan

U heeft de ouders van Johan (17,5 jaar) bijgestaan in de procedure naar aanleiding van het verzoek van de gemeente tot een machtiging gesloten jeugdhulp van hun zoon. Het gedrag van Johan was zo heftig dat zijn ouders het niet meer aan konden. Johan wilde zelf geen hulp en liep telkens weg. Uiteindelijk hebben de ouders na verschillende gesprekken met het wijkteam ingestemd met een plaatsing in een gesloten jeugdhulpinstelling en daarop heeft de kinderrechter de machtiging verleend. Het gaat nu weer beter met Johan. De ouders vinden dat hij weer naar huis kan. Het wijkteam en de gesloten jeugdhulpinstelling zijn het daar niet mee eens. De ouders van Johan vragen u wat zij kunnen doen.

a Wat vertelt u de ouders?

b Stel, u bent de advocaat van Johan. Na de plaatsing neemt Johan contact met u op. Hij weet dat zijn ouders het eens zijn met de gesloten plaatsing, maar Johan is dat niet. Hij wil nu wel hulp voor zijn problemen, maar daar hoeft hij niet gesloten voor te zitten. Wat kunt u voor Johan doen?
